

Вирішення вказаних питань є необхідною передумовою подальшого руху кримінального провадження, та здійснення організаційно-підготовчої діяльності судді, що є гарантією як прийняття законного рішення, так і забезпечення належного судового розгляду. Ніякої іншої діяльності в рамках вирішення вказаних питань відносно направлених до суду матеріалів суддя здійснювати не може.

МАЛАХОВА О. В.

Національний університет «Одеська юридична академія»,
аспірант кафедри кримінального процесу

АСИМЕТРИЯ ПРАВИЛ ДОПУСТИМОСТІ ДОКАЗІВ

Чинний КПК України, на відміну від свого попередника, в ст. 22 закріпив основи змагальності не лише в судових стадіях кримінального процесу, а й на досудовому розслідуванні. Однак, аналіз положень кримінального процесуального законодавства, що визначають порядок формування доказової бази стороною захисту, дає можливість констатувати про дещо декларативний характер основ змагальності в досудовому розслідуванні, оскільки реального механізму збирання доказів стороною захисту не передбачено.

Нейтралізація різниці обсягу прав між стороною обвинувачення і стороною захисту щодо формування доказової бази в кримінальному провадженні може бути досягнута за допомогою інституту сприяння захисту (*favor defensionis*), який створює реальні умови функціонування принципу змагальності у кримінальному провадженні України, забезпечуючи баланс можливостей між сторонами кримінального процесу відстоювати власні інтереси перед судом.

Однією з складових *favor defensionis* є концепція «асиметрії правил допустимості доказів», зміст якої полягає в тому, що недотримання вимог кримінального процесуального закону при одержанні доказів тягне за собою різні правові наслідки для сторін кримінального провадження — докази, отримані з порушення процесуальної форми можна використовувати для підтвердження позиції захисту.

Варто зазначити, що наукове середовище сприймає вказану концепцію досить неоднозначно. Противники застосування «асиметрії» при вирішенні питання допустимості доказів обгрунтовують свою позицію, зокрема, неможливістю встановлення різного режиму представлення та використання доказів у кримінальній справі ні стороною обвинувачення, ні захистом (Стоянов М. М. Концепція допустимості доказів: проблеми теорії, нормативної регламентації та правозастосовчої практики

[Електронний ресурс] / М. М. Стоянов / Часопис Академії України. — 2009. — № 4. — Режим доступу: <http://www.aau.edu.ua/e-journal/2009-3/09smmtpp.pdf>.

Вважаємо за можливе впровадження в кримінальне процесуальне законодавство України «асиметрії правил допустимості доказів», яка полягає в можливості сторони захисту використовувати виправдувальні докази, що отримані з порушенням процесуальної форми. На підтвердження вищевказаного зазначимо, що Конституція України в ст. 62 виключає можливість використання доказів, отриманих з порушення процесуальної форми, для обґрунтування позиції обвинувачення, але не виключає можливість використання таких доказів для обґрунтування позиції захисту.

На нашу думку, стороні захисту необхідно надати можливість використовувати виправдувальні докази, зібраних з порушенням процесуальної форми, що були допущені як стороною обвинувачення, так і стороною захисту, але якщо доказ надається стороною захисту, то вона повинна довести, що вона діяла в так званих умовах крайньої необхідності, тобто довести відсутність реальної можливості отримання даного доказу з дотриманням процесуального законодавства.

Асиметрія правил допустимості доказів може бути використана за умови, якщо порушення кримінального процесуального закону не можна нейтралізувати для того, щоб доказ став допустимим, а проведення повторної слідчої (розшукової) дії неможливе (наприклад, неможливість проведення повторно пред'явлення для впізнання особи) або не доцільно проводити повторно слідчу (розшукову) дію (наприклад, недоцільність проведення повторно огляду місця події за відсутністю підпису понятого у протоколі огляду, якщо понятого в подальшому можна допитати у суді).

Необхідно зазначити, що асиметрія правил допустимості доказів може поширюватися лише на докази, які отриманні з належного джерела, оскільки одержані докази з неналежного джерела, в усіх випадках є недопустимими.

Запровадження асиметрії правил допустимості доказів у кримінальне провадження України, як одну із складових *favor defensionis*, на нашу думку, є необхідним кроком успішного реформування національного кримінального процесуального законодавства. Оскільки несправедливим вбачається, що негативні наслідки порушення стороною обвинувачення процесуальної форми, які призвели до недопустимості виправдувального доказу, були покладені на сторону захисту. Варто зазначити, що перспективи запровадження в кримінальне провадження України концепції «асиметрії правил допустимості доказів» потребує подальшого наукового дослідження та нормативного вдосконалення положень чинного КПК України.